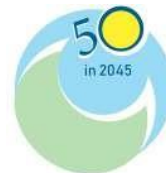

ODE 50 JAAR

Speciale editie 24 juni 2022

Interview

met Geert Palmers, pionier in duurzame energie en Saartje De Boever, afscheidnemend voorzitter van ODE.

Keynote speech

Gouverneur Cathy Berx (Provincie Antwerpen) over de noodzakelijke transitie naar hernieuwbare energie.

Fotoreportage

Dieter Tielemans liep de hele dag rond met zijn fotoestel. Zijn favoriete beelden.

Speakers' corner

Twaalf sprekers daagden de deelnemers aan het feest uit tot creatief toekomstdenken.

Inhoud

ODE feest 50 jaar Duurzame Energie

ODE (Organisatie Duurzame Energie) bestaat 25 jaar en vierde die verjaardag door 25 jaar vooruit te blikken. Het feest vond plaats op 24 juni 2022 in Technopolis, Mechelen. Het opzet was gericht op inspiratie, innovatie en ontmoeting.

4

Interview

Afscheidnemend voorzitter Saartje De Boever en Geert Palmers over heden, verleden en vooral toekomst van Duurzame Energie, ODE en de planeet.

7

Feest!

De selectie van fotograaf Dieter Tielemans.

8

Koffiehuis

Een aantal bijzondere mensen uit de wereld van duurzame energie gingen informeel in gesprek met deelnemers.

10

Ministers van Energie

Geen energietransitie zonder duidelijke beleidskeuzes. We benoemden enkele mensen tot minister voor één dag.

12

Speakers' Corner

Denkers en doeners kregen een vrij podium om vernieuwende en uitdagende ideeën te formuleren.

14

'2045 is nu'

Antwerps provinciegouverneur Cathy Berx bracht een gewaardeerde toespraak.

16

Joule Prijs

Lieve Helsen en haar Thermal Systems Simulation onderzoeksgroep kregen de Joule Prijs voor Energietransitie 2022.

18

Ontwerptafels

ODE liet de kans niet voorbijgaan om mensen uit de sector te vragen hoe de organisatie zelf kan veranderen.

17 & 19

Feest!

Nog meer foto's van Dieter Tielemans.

20

Blik op de toekomst

Jo Neyens selecteerde enkele van de toekomstbeelden die op het feest te zien waren.

Toekomstgericht inspireren, innoveren, informeren en verbinden

Wat u in handen hebt, is de weerslag van een – ik durf het te zeggen – uniek event.

Om de eerste 25-jaar van het bestaan van Organisatie Duurzame Energie Vlaanderen te vieren, hadden we een academische zitting kunnen opzetten, enkele oudgedienden uitnodigen en samen herinneringen ophalen. Dat zou zonder twijfel een fijne namiddag geworden zijn.

Maar we wilden absoluut een event organiseren dat het DNA en de ambities van onze organisatie zou weerspiegelen. Dat "50 jaar ODE"-event wilden we dan ook op een duurzame manier opzetten, om zo concreet bij te dragen aan de energietransitie. Maar we wilden verder gaan.

We willen met ODE inspireren, innoveren, informeren, maar zeker ook verbinden en toekomstgericht denken. Al snel beslisten we daarom niet achteruit te kijken, maar vooruit. Wat gaan de komende 25 jaar brengen? Wat willen we verwezenlijken? Voor welke uitdagingen staan we en hoe pakken we ze aan?

Dat was een ambitieuze agenda. En we hebben die waargemaakt. We creëerden een kader waarin mensen elkaar vonden, elkaar inspireerden, elkaar informeerden en verbanden smeedden. Ik was er bijvoorbeeld getuige van dat mensen, die elkaar voor het eerst spraken, vaststelden dat ze gelijklopende doelstellingen hebben en dat ze elkaar konden helpen om die te realiseren. Prachtig!

50 jaar ODE was dus zeker een fijne, out-of-the-box namiddag. Dat is niet in het minst de verdienste van de enorme inspanningen van het ODE-team en de deskundige, maar vooral gedreven inzet van een aantal ondersteuners. Het feit dat we op ons event niet minder dan 27 actieve sprekers/doeners mochten verwelkomen, is uniek. Mijn dank gaat uit naar al wie hieraan bijdroeg.

Naar aanleiding van de twintigste verjaardag reikte ODE voor het eerst de Joule-prijs uit. Dit jaar deden we dat opnieuw, met de focus op de duurzame energietransitie die we broodnodig moeten realiseren in de komende eeuw. De prijs ging naar een onderzoeksteam van de KU Leuven dat consequent inzet op twee cruciale aspecten: het leggen van verbanden tussen technologieën en systemen én het enthousiasmeren van uiterst competente onderzoekers en studenten om hun bijdrage aan de energietransitie te leveren. Zo paste ook de Joule-prijs honderd procent in het concept van het event.

We hebben het ons zelf niet gemakkelijk gemaakt, maar de waardering die we tijdens en na het feest kregen, compenseerde alle inspanningen dubbel en dik. Ik heb ervan genoten en deze krant zal de herinnering aan het event nog lang levendig houden. Veel inspiratie voor een duurzame toekomst!

Dirk Van Evercooren, algemeen directeur ODE

COLOFON

Redacteurs: Gie Goris en Hadjira Hussain Khan

Foto's: Dieter Tielemans

Lay-out: Jo Neyens

Organisatie: Jim Baeten en Brigitte De Bal (tri.zone)

Logo feest: Marijke Verlinden (VOOR.ONTWERP)

Interview "Hernieuwbaar opwekken, circulair materialengebruik en véél minder verbruiken"

Saartje De Boever en Geert Palmers over duurzame energie

Wat een kwarteeuw geleden utopisch leek, is intussen ruimschoots gerealiseerd. Maar wat vandaag gerealiseerd is, volstaat bijlange niet om de minimale ambities op vlak van energietransitie waar te maken. Dat is de paradox van ODE in het jaar dat de organisatie haar vijftiende verjaardag viert met een vooruitblik naar de volgende 25 jaar. Gie Goris interviewde afscheidnemend voorzitter Saartje De Boever en Geert Palmers, die er al in de begindagen bij was.

ODE werd 25 jaar geleden opgericht. Waarom?

Geert Palmers: Er waren op dat moment genoeg mensen die er van overtuigd waren dat hernieuwbare energie belangrijk was en belangrijker moest worden. Jan Danneels, die toen voor de Benelux Economische Unie werkte, deed een verkennende Ronde van Vlaanderen om met heel veel verschillende mensen te gaan praten, uit kennisinstellingen, maatschappelijke initiatieven en bedrijven. Dat leverde wonderlijk genoeg een basistekst op die iedereen, vanuit die diverse achtergronden, kon onderschrijven. De combinatie van visionaire en gedreven mensen met gerenommeerde en belangrijke instellingen zorgde er vanaf het begin voor dat ODE incontournable werd in het landschap van energietransitie.

En wat was de korte samenvatting van die breed gedeelde visie?

Geert Palmers: Dat hernieuwbare energie veel belangrijker moest worden in de toekomst. Heel snel beseften we ook dat die algemene visie vertaald moest worden in concrete ambities en inhoudelijk sterke dossiers.

Saartje De Boever: In 1996 schatte ODE dat er in België een potentieel van 300 MW aan windproductie en 90 MW aan zonneproduktie zou zijn. Vandaag zitten we aan 4400 MW zon en 1500 MW wind. De doelstellingen van 25 jaar geleden zijn dus ruimschoots overschreden, en intussen weten we dat het potentieel nog veel groter is.

Geert Palmers: En dan te bedenken dat er in 1996 door een deel van de energiesector en door sommige academici hele grote vraagtekens geplaatst werden bij wat toen heel ambitieuze doelstellingen waren.

Hoe verklaar je die groeispurt van hernieuwbare energie?

Saartje De Boever: Het heeft zeker te maken met de komst van een aantal bedrijven die concrete projecten opzetten en realiseerden, en dus zichtbaar maakten wat er allemaal mogelijk was.

Geert Palmers: Volgens mij is daarnaast de rol van Europa doorslaggevend geweest. Zonder het Europese energiebeleid, dat vertaald moest worden naar federaal en gewestelijk beleid, was dit in België niet mogelijk geweest. In de Europese context scoort België nog altijd slecht op vlak van hernieuwbare energie, maar zonder de EU hadden we er nog veel slechter voorgestaan.

Je zou kunnen zeggen: ODE toonde aan wat er moest en kon gebeuren, Europa creëerde het beleidskader en de ontwikkelaars hebben dat in daden en megawatts omgezet. Die ontwikkelaars gingen zich ook organiseren in industriefederaties, waardoor ze de belangen van hernieuwbare energie ook beter konden bepleiten bij de overheid.

"Zonder Europees energiebeleid stond België nergens."

Dat resulteerde in overheidssteun voor onder andere zonnepanelen. Niet zonder controverse.

Geert Palmers: Dat klopt. Op een bepaald moment was er sprake van oversubsidiëring en te trage bijsturing ervan. Maar op langere termijn bekeken moet je toch vaststellen dat de ondersteuningsmaatregelen van West-Europese landen en onder andere Japan er samen voor gezorgd hebben dat de massaproductie van zonnepanelen op gang kwam, waardoor de prijs spectaculair daalde en elektriciteitsproductie vanuit zonne-energie de goedkoopste optie werd.

Antoon Soete zei ooit dat de steunmaatregelen voor hernieuwbare energie de beste ontwikkelings-samenwerking ooit geweest zijn. Zonne-energie werd daardoor immers zo goedkoop dat ze voor een structurele oplossing in ontwikkelingslanden en voor onszelf zorgt. Dat is het verschil tussen 1996 en 2022.

Geldt dat voor zon, wind, water én warmte?

Saartje De Boever: Voor warmte zijn we nog niet zo ver. Daarvoor is het nog wachten op het juiste beleidskader, want dat is doorslaggevend om duurzame keuzes vanzelfsprekend te maken, voor gezinnen én bedrijven. Al stimuleren goedkoper wordende technologieën en oplopende energieprijzen elders de transitie ook, natuurlijk.

Dat is de opdracht voor 2023. Waar moet ODE in 2045 staan?

Saartje De Boever: 25 jaar geleden was informeren en sensibiliseren een van de belangrijkste opdrachten voor ODE. Dat is geëvolueerd naar een draaischijffunctie waar pioniers, bedrijven en kennisinstellingen hun know-how en behoeften delen, en vertalen in intensief overleg met de overheid om te komen tot wetten en kaders die de transitie vooruit helpen. Eigenlijk zou dat beleidsbeïnvloedende werk stilaan overbodig moeten worden, want van politieke verantwoordelijken mag je nu toch wel verwachten dat ze zelf het belang van hernieuwbare energie zien en willen omzetten in daden. Wat nooit overbodig zal worden, is het belang van de draaischijffunctie.

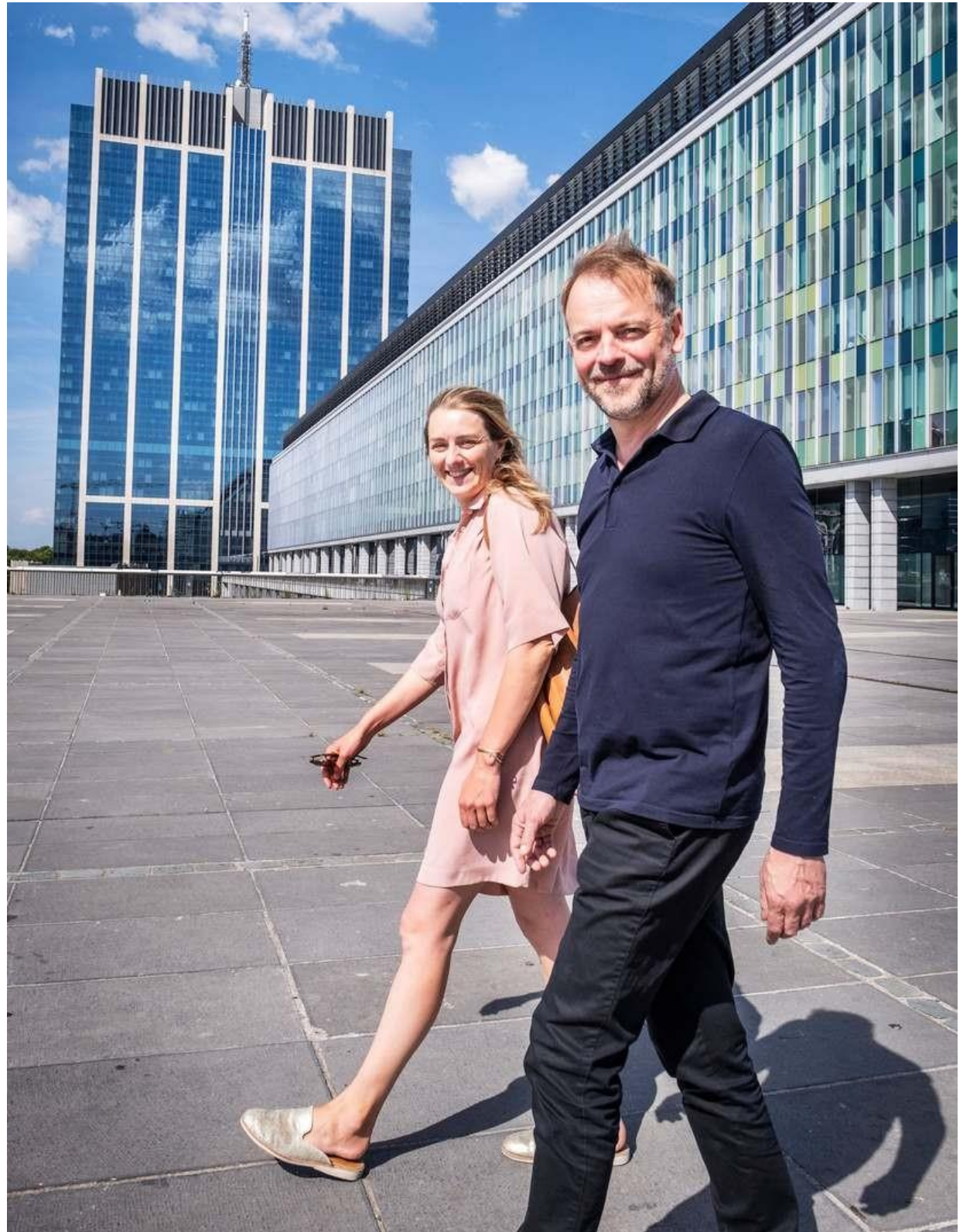
"Om een echte energietransitie te realiseren moeten we niet enkel andere bronnen aanboren, we moeten in eerste instantie inzetten op energie-efficiëntie en op minder energieverbruik."

Zijn beleidsmakers wel zo ver als u suggereert? Vaak hoor je toch dat Vlaanderen meer dan één tandje zou moeten bijsteken, maar met de rem op lijkt te rijden?

Saartje De Boever: Er komen altijd nieuwe mogelijkheden en uitdagingen bij, natuurlijk. De voorbije jaren hebben we vooral gefocust op hernieuwbare en lokale energieproductie via zon, wind, op zee... Morgen zullen we meer bezig zijn met de integratie van hernieuwbare energie in het brede maatschappelijke weefsel. De energietransitie moet deel uitmaken van de mobiliteitstransitie, bijvoorbeeld.

Geert Palmers: Het grote kader van de energietransitie is natuurlijk het klimaatbeleid. En als we de doelstellingen van Parijs – de opwarming van het klimaat tot 1,5°C beperken – willen halen, dan moet er op de wereld tussen 50 en 80 terawatt PV bijkomen tegen 2050. Dit voorjaar hebben we de kaap van één terawatt (1 miljard kilowatt) gevierd. Dat schetst de uitdaging. Bovendien moet er voor gezorgd worden dat die exponentiële schaalvergroting van hernieuwbare elektriciteitsproductie ook circulair wordt, anders riskeren we de fouten van het verleden te herhalen. We moeten nu nadenken over recyclage, tot in de kleinste componenten en materialen. Anders mogen we de productie voor die 50 terawatt nooit toelaten. Dat vraagt een ander design van de waardeketen, gericht op volledige circulariteit. Dat vereist dat onderzoekscentra dit met toprioriteit

behandelen, en dat overheden de beginstappen van deze omslag economisch mogelijk maken. Een andere zorg bij het opschalen van zonne-energie is het mogelijke conflict met biodiversiteit en landschapszorg. Ik vind dat je prachtige meren of waardevolle landschappen niet mag converteren tot zonneparken, zolang de industriële daken of woningen niet vol liggen. Nu zonne-energie zo lucratief geworden is, is er dringend behoefte aan regulering die het brede belang van milieu en biodiversiteit centraal stelt. Daar mag niet mee getalmd worden.

Daarmee zitten we volop in de uitdagingen voor de toekomst.

Saartje De Boever: Een bijkomende uitdaging is het ontwerpen en versterken van collectieve keuzes en oplossingen: zonne-energie op appartementsgebouwen of warmtevoorziening en isolatie voor sociale woonwijken, bijvoorbeeld. Dat is geen zaak van nieuwe technologieën, maar van een aangepaste juridisch-financiële aanpak.

Geert Palmers: Ook daarin speelt Europa een stimulerende rol. Uiteindelijk is het ook een manier om mensen te ontzorgen, zeker mensen die zelf de ruimte niet hebben om te investeren in PV. Zeven procent van de Europeanen slaagt er niet in hun huis voldoende te verwarmen in de winter en 25 procent van de Brusselaars leeft in ongezonde woningen. Daar wat aan doen, lukt alleen met collectieve, wijkgerichte oplossingen.

Saartje De Boever: Woningen van mensen met lage

inkomens isoleren is ook een goed voorbeeld om aan te tonen dat energietransitie en klimaatbeleid samengaan met sociaal beleid en leefcomfort voor iedereen. De oorlog in Oekraïne heeft bovendien aangetoond dat hernieuwbare energie ook geopolitiek de verstandigste keuze is. Die combinatie van klimaattransitie, sociaal-economische zorg en geopolitiek zou eigenlijk een vanzelfsprekendheid moeten zijn.

Als het over geopolitiek gaat, moeten we niet enkel naar olie uit het Midden-Oosten en gas uit Rusland kijken, maar ook naar de zeldzame metalen die nodig zijn voor PV, batterijen en windturbines. Volgens de Europese Commissie is China goed voor 93% van de wereldwijde productie van magneten van zeldzame aardmetalen en voor 89% van de magnesiumwinning.

Geert Palmers: Dat is een bijkomende reden om snel werk te maken van de circulaire productie en van versneld onderzoek naar alternatieven voor die kritieke materialen. Commissievoorzitter Von der Leyen heeft nu ook gezegd dat de productie van zonnepanelen en windturbines "strategisch" is, en dus deels opnieuw binnen Europa moet gebeuren. Er zijn nu een tiental fabrieken in aanbouw binnen de EU. Ook India heeft vorig jaar een heel ambitieuze wet gestemd waarin het land zich ertoe verbindt om over twee jaar 100 procent van hun zonnecellen lokaal te produceren. Heel snel zal India dus ook een exporteur worden, wat ons opnieuw toelaat te diversifiëren.

Het gaat sneller dan 25 jaar geleden verwacht, maar gaat het snel genoeg om België tegen 2050 helemaal klimaatneutraal te maken?

Geert Palmers: Er is reden voor pessimisme, want we dreigen eerder richting een opwarming van 3°C te gaan dan de beoogde 1,5°C. Dat betekent dat er extreme gevolgen zullen zijn. Dus, ja, we moeten zeker nog versnellen en ambitieuzer worden. Kan het nog? Ja. Het feit dat de herverzekeraars intussen aan dezelfde kant van het debat staan als klimaatjongeren en milieubewegingen zegt alles.

Wat moet de overheid doen om de transitie naar duurzame energie op de best mogelijke manier te stimuleren?

Saartje De Boever: Op de eerste plaats: zorgen voor een langetermijnvisie en langetermijnbeleid.

Geert Palmers: We moeten af van nu eens een subsidie zus, dan weer een subsidie zo. En er moet een einde komen aan de verkrumpling van energiebeleid, dat nu van de Europese Unie tot de kleinste gemeente op alle mogelijke beleidsniveaus gevoerd wordt. Dat helpt niet.

Saartje De Boever: Het Europese langetermijnbeleid is er. De European Green Deal is zelfs meer dan een klimaatbeleid, het is een sociaal-economische groeistrategie. Inzetten op klimaatbeleid zorgt voor betere kwaliteit van leven, betere concurrentiepositie én sociale rechtvaardigheid.

Geert Palmers: Klopt. Europa is het eerste continent dat streeft naar netto-zero CO₂-uitstoot tegen 2050. Daar mogen we trots op zijn.

Saartje De Boever: Het straffe is dat het lukt om in zo'n groot en divers gebied als Europa overeenstemming te vinden over zo'n omvattend en ambitieus beleid, terwijl we in België intern maar blijven discussiëren over ons precieze ambitieniveau voor hernieuwbare energie tegen 2030.

Geert Palmers: Misschien nog belangrijker dan het juiste percentage, is de betrouwbaarheid op lange termijn. Investeerders, ontwikkelaars én burgers hebben nood aan zekerheid om stappen vooruit te zetten. Dat vraagt een ander soort politiek dan wat we vandaag zien. Energietransitie heeft nood aan veel geld en inspanningen, maar wordt nog veel duurder en moeilijker als de gemaakte keuzes om de twee jaar in vraag worden gesteld.

ODE pleit voor meer duurzame energie. Is dat hetzelfde als hernieuwbare energie?

Saartje De Boever: Duurzaam verwijst ook naar de manier waarop je met energie omgaat. Hernieuwbaar focust op de opwekking of bron. Om een echte energietransitie te realiseren moeten we niet enkel andere bronnen aanboren, we moeten in eerste instantie inzetten op energie-efficiëntie en op minder energieverbruik. Dat hoeft niet per se samen minder comfort te betekenen. Zelf ben ik bijvoorbeeld geen fan van dikketruëndag, omdat je zo mensen een schuldgevoel aanpraat en het idee installeert dat de energietransitie onaangenaam zal zijn. De juiste keuzes maken vraagt vaak wel investeringen vandaag voor opbrengsten morgen. Intussen maken ook technologische evoluties en innovatie meer energiebesparing mogelijk.

Geert Palmers: Je ziet enorme inspanningen in de bedrijfs wereld, waar echt ingezet wordt op minder energieverbruik. Daarnaast zal zware industrie steeds meer en veel sneller dan gedacht een beroep kunnen doen op groene waterstof en andere hernieuwbare bronnen. Alleen wordt die groene waterstof ook weer buiten Europa geproduceerd, en moeten we er dus nu op toezien dat die nieuwe industrie niet opnieuw een neokoloniaal karakter krijgt. Ze moet, met andere woorden, niet alleen onze energietransitie dienen, maar zeker ook de ontwikkeling van de producerende landen.

Hoeveel overlap zit er tussen klimaatbeleid en hernieuwbare energie?

Geert Palmers: Hernieuwbare energie is een keuze met heel verschillende doelstellingen en effecten die niet beperkt blijven tot klimaatbeleid, al is dat

momenteel zeker de centrale reden om erin te investeren. In de jaren 1970 begon het als een keuze voor energie-onafhankelijkheid, vanaf de jaren 1990 en het Kyoto-protocol werd het vooral een zaak van klimaatbeleid, en na de Russische inval in Oekraïne komt de geopolitieke factor weer bovendrijven, gekoppeld aan de sociale factor, want hernieuwbare opwekking is veruit de goedkoopste manier en dus belangrijk om de sociale effecten van stijgende energieprijzen aan te pakken.

"De keuze voor hernieuwbare energie mag dus geen accessoire zijn van klimaatbeleid, maar moet in het hart van het sociaal-economische beleid zitten."

Saartje De Boever: De brede en diverse impact van hernieuwbare energie vertaalt zich ook in de noodzaak om op heel verschillende beleidsdomeinen initiatieven te nemen: wonen, verwarmen, transport, werk, productie... De keuze voor hernieuwbare energie mag dus geen accessoire zijn van klimaatbeleid, maar moet in het hart van het sociaal-economische beleid zitten. Dan wordt het ook echt een structurele keuze op lange termijn.

Energietransitie en klimaatbeleid zijn moeilijk realiseerbaar als ze enkel binnen nationale grenzen gedacht worden. Is ODE ook bezig met de mondiale context van energietransitie?

Saartje De Boever: Die context is zeker belangrijk, maar tegelijk moet je als organisatie goed weten waar je sterkte zit en waar je beperkingen. Daarom focust ODE op transitie in eigen land, maar wel in volle besef van wat dat internationaal betekent. Dat kan ook niet anders met thema's als circulariteit, arbeidsomstandigheden in de mijnbouw of maakindustrie, leefbaar inkomen... We moeten niet alleen kijken naar de energie en de opwekking, maar naar de hele keten van hernieuwbare energie.

Hoe belangrijk is de actieve participatie van burgers in de energietransitie?

Saartje De Boever: Betrokkenheid van burgers en

voldoende informatie zijn in elk geval cruciaal. Moet iedereen noodzakelijk ook een actief worden in een energiecoöperatie? Dat weet ik niet.

Geert Palmers: Er zijn gelukkig voortrekkers, hen hebben we nodig. Initiatieven als Ecopower hebben die meer geëngageerde mensen in een vroege fase aan boord gehesen, dat is een duidelijke verdienste. Daarnaast zal er altijd een grote groep mensen blijven die gewoon betaalbare energie wil, zonder zorgen. Een energietransitie moet voldoende ruim en flexibel zijn om relevant en aantrekkelijk te zijn voor iedereen. Leve de diversiteit!

Saartje De Boever: Gezien de urgentie van de transitie hebben we niet de luxe om mensen uit te sluiten of om de lat zo hoog te leggen dat veel mensen er niet over raken. Anderzijds heeft participatie ook grenzen, daarover moeten we ook helder en eerlijk zijn. Je kan niet met de hele gemeente samen bepalen waar een windmolen zal komen. Soms is het al een hele klus om ervoor te zorgen dat mensen de juiste en noodzakelijke informatie hebben.

Alles kan beter en de energietransitie moet zeker sneller. Is er dan wel reden om te feesten in 2022?

Saartje De Boever: Ik vind van wel. We hebben de voorbije jaren héél veel mensen kunnen overtuigen van de noodzaak en de haalbaarheid van hernieuwbare energie. Dat is niet niks. Vandaag is dat vanzelfsprekend voor de meeste politieke partijen, ondernemers en burgers. Dat is een succes.

Geert Palmers: Ja, we moeten feesten om wat we bereikt hebben. Maar dat mag niet leiden tot zelfgenoegzaamheid. De doorbraak naar hernieuwbare energie als de goedkoopste optie is fantastisch, maar we moeten de lat hoger blijven leggen. We moeten de transitie sneller maken. We moeten dringend inzetten op groene warmte en daarvoor is een tax shift nodig. Onze technologie moet circulair herdacht worden. En we moeten de huidige organisaties (zoals ODE) in vraag durven blijven stellen. Voldoen de platformen die historisch gegroeid zijn nog aan de uitdagingen die voor de toekomst centraal staan?

Saartje De Boever: En ook: met wie werken we daarvoor best samen? Wat heeft ODE in huis, waar kunnen we waardevolle synergiën uitbouwen met anderen? Waar kunnen wij met ODE de meeste meerwaarde bieden, voor de samenleving, onze stakeholders en vooral voor onze leden? Als we relevant willen blijven, moeten we inzetten op sectorkoppelingen, binnen onze eigen organisatie over platformen heen, maar ook meer linken leggen met andere sectoren. Mogelijkheden en opportuniteiten genoeg. ■

Feest!

De selectie van fotograaf Dieter Tielemans (1)

Koffiehuis Een aantal bijzondere mensen uit de wereld van duurzame energie gingen informeel in gesprek met deelnemers.

Wat is een feest als je er niet hebt kunnen bijpraten met oude bekenden, of als je niet de gelegenheid had om eindelijk eens van gedachten te wisselen met mensen die je altijd al eens aan de tand had willen voelen over hun ideeën of jouw projecten? Daarom zette ODE het koffiehuis op: een plek voor informele gesprekken met grote namen en nieuwe profeten. Stonden aan de tafeltjes in de loop van de namiddag: Inne Peersman, Frederik Loeckx, Benjamin Clarysse, Antoon Soete, Ruben Baetens, Kris Van Dingenen, Lieve Helsen, Danielle Devogelaer, Stefanie Corens, Emmanuel Timmermans, Aviel Verbruggen, Robin Bruninx en Gerrit Jan Schaeffer. Waarover gingen die gesprekken zoal?

Inne Peersman (Bio-ingenieur, Green Energy Park vzw) gelooft in de samenwerking tussen kennisinstellingen, bedrijven, overheden en burgers, met respect voor de omgeving en de natuur. 'Ik heb drie jaar gewerkt in Guinee in de landbouwsector. Daar ben ik gaan beseffen dat energie de motor van de samenleving is. In Guinee is de beschikbaarheid van energie afhankelijk van de seizoenen, omdat ze vooral wordt opgewekt via waterkracht. Dat betekent dus dat kinderen en jongeren in het droge seizoen enkel kunnen studeren bij daglicht.' Op de vraag welk project zij wil realiseren, antwoordt ze: 'We kijken vandaag te individualistisch naar energie, in plaats van de transitie te benaderen vanuit energiegemeenschappen. We moeten meer nadenken over onze eigen rol en hoe we als groep met energie kunnen omgaan.'

Gerrit Jan Schaeffer (General Manager van EnergyVille, het belangrijkste onderzoeks-instituut rond duurzame energie in Vlaanderen) wil dat energietransitie zo veel mogelijk versneld wordt, omdat de klimaatcrisis dat nodig maakt. Centraal is het hernieuwbaar maken van het elektriciteitsverbruik. 'Het elektriciteitssysteem is Europees, niet Belgisch of Vlaams, en zo moeten we het ook benaderen. We zullen de komende jaren zeer snel overschakelen op veel wind en zonnepanelen in ons elektriciteitssysteem, ten koste van centrales, fossiele brandstoffen en nucleaire opwekking. De afstemming van vraag en aanbod in het elektriciteitssysteem is cruciaal. Daarnaast

zijn er ook nog "back-up" centrales nodig op waterstof of biomassa voor de windloze winterweken. De reden daarvoor is dat we dubbel zoveel elektriciteit nodig zullen hebben als gevolg van de elektrificatie van vervoer, industrie en verwarming/verkoeling. Zonder participatie en engagement van bewoners gaat de energietransitie van ons gebouwenbestand niet lukken. Daarnaast gaan we heel veel waterstof nodig hebben voor luchtvaart, zeevaart en als grondstof voor de industrie. Andere toepassingen van waterstof moeten we zoveel mogelijk mijden. Waterstof of derivaten daarvan gaan we immers grotendeels importeren.'

Robin Bruninx (CEO van Encon) legde vroeger de nadruk op energiebesparende maatregelen, maar pleit nu voor een veel bredere definitie van duurzaamheid en alle mogelijkheden die het biedt aan bedrijven om te groeien.

'Over de energietransitie is al veel gezegd en geschreven. Daarbij wordt de nadruk gelegd op de technologische en beleidsmatige uitdagingen. De technologische evoluties op vlak van energie zijn indrukwekkend en op het vlak van beleid heeft de Europese Unie met de Green Deal ambitieuze doelstellingen geformuleerd.

Maar bedrijven worden vandaag geconfronteerd met energieprijzen die hen dwingen broodnodige investeringen uit te stellen en moeilijke beslissingen te nemen. De echte uitdagingen van de energietransitie situeren zich vandaag dus niet meer op het vlak van technologie en beleid. De échte uitdagingen liggen bij de bedrijven zelf. Toch willen wij de energietransitie blijven zien als de bron van opportuniteiten.'

Frederik Loeckx (algemeen directeur en inspirator bij Flux50, de Vlaamse speerpuntcluster rond energietransitie) stelde dat veranderingen aan het energiesysteem raken aan het hart van mensen en ondernemingen. 'Om deze transitie te laten slagen, moeten we de handen in elkaar slaan en over de muren heen durven nadenken. Het is enkel als we collectief denken en samenwerken over sectoren heen dat de energietransitie kan slagen. Alleen gaan we sneller, samen gaan we verder.'

Aviel Verbruggen (prof. emeritus energie, klimaat en milieu, UAntwerpen) stelden we de vraag of energietransitie een zaak is van burgers of van beleid. Hij moest niet lang nadenken: 'Op de eerste plaats is het een zaak van goed en volgehouden beleid. Je kan zoveel people, planet en profit hebben als je wilt, zonder policy blijft het een windmolen zonder motor. En dat beleid moet beter. Het is allang duidelijk dat de toekomst aan hernieuwbare energie is, zeker nu het ook de goedkoopste energie is. Maar het beleid zelf gaat te traag.'

Antoon Soete (mede-oprichter van Wattson) stelde dat de overheidssteun voor PV de beste ontwikkelingshulp ooit was. Hij verduidelijkt: 'Dankzij de overheidssteun werd een artificiële vraag gecreëerd, die binnen een loutere marktwerking niet was ontstaan. China en Taiwan hebben daar heel goed op ingespeeld door aan massaproductie van PV te gaan doen, waardoor een race naar de goedkoopste prijs ontstond en zonne-energie de goedkoopste oplossing werd. Dat is een enorm cadeau aan armere landen, die nu aan veel lagere prijzen elektriciteit kunnen opwekken.'

Is dat model herhaalbaar voor wind en warmte?

'Zonnepanelen zijn perfect schaalbaar en de productie ervan is in heel grote mate geautomatiseerd. Dat ligt toch wel anders voor windturbines, waarbij de factor arbeid een aanzienlijk groter aandeel in de kostprijs heeft. Misschien is deze aanpak wel reproduceerbaar voor batterijen, waarvan we er veel meer gaan nodig hebben en die veel slimmer ontworpen moeten worden om het haalbaar te maken op vlak van verbruik van eindige grondstoffen. De batterij-industrie moet circulair worden én moet beter scoren op vlak van arbeidsomstandigheden.'

'Hernieuwbare energie is vandaag een hefboom om energie-efficiëntie te realiseren. Zeker als we dit kunnen combineren met een concept als energiedelen. Dan kunnen de inkomsten uit hernieuwbare energie gebruikt worden om bijvoorbeeld appartementsgebouwen te verduurzamen zonder dat hierdoor de kostprijs voor de appartementsbewoners de pan hoeft uit te swingen. Niet onbelangrijk omdat in veel oudere appartementsgebouwen vooral kwetsbare bewoners wonen die anders locked in zitten in hun gebouw. In Brussel heeft men alvast een aantal veelbelovende pilots opgezet. Wanneer beginnen we er in Vlaanderen aan?'

Lieve Helsen (onderzoeksteam Thermal Systems Simulation aan de KULeuven) stelt dat de échte uitdagingen in de energietransitie gaan over meerdere energievectoren, meerdere energiediensten, meerdere sectoren, tal van stakeholders, ...

'Dat vraagt dan ook een goed werkende combinatie van technologieën en mensen in interactie met een goed uitgedachte energiemarkt om de variëteit aan vragen in synergie in te vullen. Het vakjesdenken is vandaag nog zeer aanwezig, op tal van niveaus, en leidt tot suboptimale oplossingen.'

In haar visie gaat een goed energiebeleid hand in hand met een materialenbeleid en moeten de behoeften van alle mensen gerealiseerd worden binnen de capaciteit van onze planeet. Heel concreet wil ze gebouwen benaderen als actieve spelers in het grotere energieplaatje.

Benjamin Clarysse (beleids- en projectcoördinator Bond Beter Leefmilieu) formuleert als belangrijkste uitdaging dat het huidige energiesysteem, met hoofdzakelijk centrale energieproductie uit kerncentrales en gascentrales, moet evolueren naar een koolstofneutraal energiesysteem op basis van hernieuwbare energie, dat zijn grondstoffen en ruimtegebruik tot een minimum beperkt en nauwelijks milieuhinder veroorzaakt.

'Hernieuwbare bronnen zoals zon en wind zorgen in de toekomst voor bijna 100 procent van de benodigde energie. Netwerken en infrastructuur voor hernieuwbare elektriciteit, gassen, brandstoffen en warmte vormen de ruggengraat van een slim energiesysteem dat aanbod en vraag in een dynamisch evenwicht houdt.

De ontwikkeling van die hernieuwbare bronnen en infrastructuur gebeurt met respect voor een goede ruimtelijke ordening, natuurwaarden en minimale omgevingshinder.'

Kris Van Dingenen (algemeen directeur Techlink, dat de belangen verdedigt van de Belgische installatiebedrijven) ziet dat de energietransitie ook in de wereld van de technische bedrijven voor grote opportuniteiten en uitdagingen zorgt.

'Nieuwe technologieën zoals thuisbatterijen, home managementsystemen gekoppeld aan de digitale meter, laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen, BIM, enzovoort doen hun intrede. De installateur wordt daardoor steeds meer een totaaladviseur die omvattende oplossingen aanreikt.'

Ministers van Energie

Geen energietransitie zonder duidelijke beleidskeuzes. We benoemden enkele mensen tot minister voor één dag.

Iedereen is het erover eens dat individuele keuzes van burgers, consumenten of zelfs bedrijven niet zullen volstaan om de noodzakelijke (snelle) energietransitie naar duurzame opwekking en zuinig verbruik te realiseren. Een duidelijk en volgehouden beleid is daarvoor een noodzakelijke voorwaarde. Wat kan zo'n beleid inhouden? Om dat te weten te komen, benoemden we een aantal sprekers of bezoekers van het ODE-feest tot minister van Energie, en vroegen meteen naar hun beleidsprioriteit.

Britt Berghs:

'Ik lanceer een sociale renovatiestrategie voor heel Vlaanderen.

Voor alle duidelijkheid: dat gaat veel verder dan een plan om alle sociale woningen klimaatvriendelijk te maken, het moet een plan zijn om iedereen in staat te stellen de eigen woning – huis of appartement – aan te passen aan de normen van morgen. We zien in de stad Antwerpen vandaag dat heel veel gezinnen die opdracht niet aankunnen, en dat zal elders in het gewest niet anders zijn.

De uitdagingen zijn sowieso het grootst voor mensen die in een appartementsgebouw wonen waar ze ofwel huurder of mede-eigenaar zijn. In Antwerpen gaat dat momenteel al om 70 procent van de inwoners, in de rest van Vlaanderen om 30 procent. De uitdaging is dus enorm, daarom zou ik er echt de eerste prioriteit aan geven.'

Gerrit Jan Schaeffer:

'Minister van welke regering?
De federale of de Vlaamse?'

Ons land kent nogal een ingewikkelde staatsstructuur om maatregelen te nemen. Als ik minister zou zijn, dan is dit mijn eerste maatregel: het verplicht maken van het slim laden en ontladen van de elektrische voertuigen, die de toekomst van onze mobiliteit vormen.'

Pieter Boussemaere:

‘Eerste prioriteit: de fiscale regels rechtekken en sociaal corrigeren.

Ik zou ervoor zorgen dat het gebruik van fossiele brandstoffen stap voor stap zwaarder belast wordt, terwijl de kost van elektriciteit stap voor stap moet dalen. Zorgt goedkope elektriciteit voor een toename van de vraag? Misschien, maar dan vooral bij mensen die nu moeten besparen. De EU wil trouwens dat 80 procent van de elektriciteit tegen 2030 koolstofarm opgewekt wordt, dan is een lichte stijging zelfs geen probleem. Alleen moet Vlaanderen wat dat betreft wel een enorme inhaalbeweging maken.’

‘Tweede energiemaatregel die ik zou nemen, richt zich op de renovatie en isolatie van ons woningenbestand. Vandaag geven we subsidies aan wie het niet nodig heeft, terwijl we moeten zorgen voor mechanismen die renovatie voorfinancieren en laten afbetalen op lange termijn. Als we dat niet doen, blijven we met klimaatbeleid de rijken helpen om nog beter te leven, terwijl de armen aan hun lot overgelaten worden. Maar om een goede minister van Energie te kunnen zijn, moet er ook iets fundamenteel veranderen aan de manier waarop politiek vandaag bedreven wordt. In dit ingewikkelde land lijkt het er al te vaak op dat de partijen die de meerderheid vormen in de ene regering vooral bezig zijn met het beleid van de regering op een ander niveau te saboteren.’

‘En drie: een beter juridisch kader uitwerken, zodat het plaatsen van windturbines makkelijker, sneller en transparanter kan.’

Karel Deneckere:

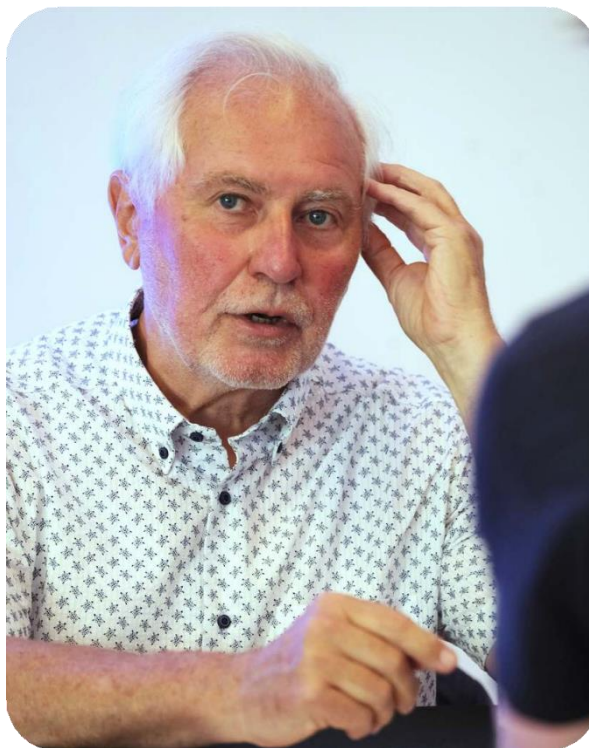
‘Als minister van Energie zou ik meer aandacht schenken aan de stemmen die nu minder luid klinken in het publieke debat.

Dat is eigenlijk iedereen behalve de grote energiebedrijven: kinderdagverblijven, scholen, kleine kmo's, mensen in armoede, ... noem maar op. Iedereen komt in contact met energie. Als minister zou ik ook opteren voor meer subsidies aan gemarginaliseerde burgers of groepen.’

Edwin van der Voort:

We moeten een systeem ontwikkelen waarbij iedereen positieve effecten ondervindt van de energietransitie op zijn of haar factuur, zoals wat nu gebeurt bij zonnepanelen.

Er zou ook zo'n systeem moeten zijn voor windenergie, waarbij burgers zelf voordelen ondervinden. Dat zal het draagvlak voor duurzame energie zeker vergroten. Momenteel is er slechts een kleine groep die profiteert.’

Aviel Verbruggen:

‘Ik beslis meteen dat we het Japanse voorbeeld volgen en de ambitie vastleggen om volledig op hernieuwbare energie over te schakelen, met PV als voornaamste bron van opwekking.

Japan slaagt erin 20 procent van zijn uitstootreductie te realiseren door over te schakelen op zonne-energie. Dat kunnen wij ook.’

‘In dat ministerieel besluit leg ik ook vast dat zonne-energie bij voorkeur decentraal opgewekt wordt. Misschien kan het de Wet op Zonnedaken worden. Daarmee mobiliseren we burgers, zeker als we ervoor zorgen dat een zonnedak even duur is als een pannendak, en bovendien energie aan de meest aantrekkelijke tarieven levert. We gaan die steun van de bevolking trouwens nodig hebben om de energietransitie tijdig te kunnen realiseren.’

‘De ambitie om snel en volledig op hernieuwbare energie over te stappen moet op de eerste plaats in het Westen gerealiseerd worden. Dat geeft niet enkel een voorbeeld voor de rest van de wereld, het maakt de technologie ook goedkoper en daardoor toegankelijker voor minder rijke landen. Massaproductie van zonnepanelen voor Europa heeft PV ook betaalbaar gemaakt voor dorpen in het binnenland van Afrika of India. Hernieuwbare energie zorgt voor de goedkope elektriciteit die nodig is voor een brede ontwikkeling van ontwikkelingslanden.’

Antoon Soete:

‘Je kan de verantwoordelijkheid voor de energietransitie niet overlaten aan één minister, dat is een zaak voor de hele regering.

Want energietransitie vraagt gericht innovatiebeleid, een ander mobiliteitsbeleid, aangepast woonbeleid, beter arbeidsbeleid, volgehouden armoedebeleid, en ga zo maar door. Als we zo traag gaan in de energietransitie, dan is het omdat het beleid te verkokerd is, terwijl het allang een transversale prioriteit had moeten zijn. Dat verklaart ook waarom energietransitie door zo veel mensen gezien wordt als een hinderlijke verplichting, in plaats van als een enorme opportuniteit voor een betere toekomst.’

Goed, we benoemen u meteen tot minister-president of premier. Eerste keuze?

‘De vraag naar energie moet verminderen. Het is goed dat er tot nu vooral ingezet werd op verandering van bron – van fossiele naar hernieuwbare – maar nu moet er dringend meer werk gemaakt worden van energiebesparing. De lagere kostprijs voor hernieuwbare opwekking zou moeten dienen als hefboom om transitie voor iedereen mogelijk te maken, bijvoorbeeld door woningrenovatie te financieren op basis van de winst die hernieuwbare energie oplevert. De overheid moet daarvoor dringend slimme maatregelen nemen, zodat iedereen mee is en mee kan in de transitie.’

Wil iedereen wel met de transitie bezig zijn?

‘Sinds begin dit jaar wel, denk ik. Poetin heeft met zijn verschrikkelijke oorlog tegen Oekraïne de energietransitie tot gespreksonderwerp in elke keuken gemaakt. Dat kan een kans zijn om een sprong voorwaarts te maken – maar alleen als tegelijk de onaanvaardbare ongelijkheid aangepakt wordt.’

Freddy van Santfoort:

‘Ik zou het makkelijker maken om windturbines te installeren.

Ik zou ook werken aan het vergroten van het draagvlak bij burgers om de meerwaarde van windmolens in te zien. In mijn ogen kan je dat draagvlak vergroten door vijftig procent van de eigendom van die turbines in handen te geven van de burgers zelf, en niet bij grote energiebedrijven te laten.’

Speakers' Corner Denkers en doeners kregen een vrij podium om vernieuwende en uitdagende ideeën te formuleren.

Kennis is de hernieuwbare grondstof die ODE doet draaien. Om een beetje recht te doen aan die enorme rijkdom, werden op vrijdag 24 juni een aantal spreekwoordelijke zeepkisten klaargezet (mét beamer en powerpoint, uiteraard) om de inhoudelijke uitwisseling over de toekomst van duurzame energie aan te vuren. Waarover hadden de sprekers het?

Jan Jaeken

(voorzitter FLUX50, oprichter van Eneco België en van RWE Belgium, lid van de Klimaatraad van stad Antwerpen, Bestuurder OVED) stelde deze vraag: 'Hoe krijgen we de tertiaire sector met zijn kantoren, winkels en horeca mee in de energie- en klimaattransitie? Het is immers opboksen tegen andere uitdagingen die meer aandacht krijgen, zoals e-commerce, socials, pandemie, zoektocht naar personeel, work/life balance...'

Pieter Boussemaere

(docent klimaat & wereldgeschiedenis aan de Vives Hogeschool en auteur van o.a. *Tien klimaatacties die werken*) verzet zich tegen de idee dat we moeten consuminderen om het klimaat te redden, al beklemtoont hij tegelijk dat het matigen van je consumptie altijd een goed idee is. 'Meer zelfs, in sommige gevallen, zoals vliegvlagen, is het voorlopig de enige manier om als individu een klimaatverschil te maken. Toch heeft het weinig zin om van de klimaatkwestie een klassiek consuminderen-verhaal te maken. Want een duurzame economie is technisch perfect mogelijk en economisch uiteindelijk onvermijdelijk.'

Britt Berghs

(werkt vanuit het BE REEL project aan de opschaling van de renovatiegraad van de Antwerpse woningen) vertrok van de vraag: 'Zijn meergezinswoningen de zevenmijlslaarzen van de energietransitie?' Ze stelt vast dat in Vlaanderen 30 procent van de bevolking in een meergezinswoning woont, in centrumsteden zoals Antwerpen is dat 70 procent. 'De algemene strategie rond energie en renovatie is onaangepast aan de realiteit van de mede-eigendom. Het is bij deze groep dat de renovatiegraad en energietransitie nog lang niet op kruissnelheid zit. Zowel lokale en bovenlokale overheden maar ook andere stakeholders blijven momenteel liever

weg van deze doelgroep wegens het complexe en trage besluitvormingsproces, de technische complexiteit en onaangepaste regelgeving, onder andere voor energiedelen. Maar is dit terecht? Kunnen we de geschetste nadelen omvormen in een voordelen? Het feit dat er een overkoepelend orgaan en organisatiestructuur bestaat om honderd gezinnen met één beslissing een energiesprong te laten maken, is net een enorme opportuniteit. Als we deze appartementsgebouwen beschouwen als verticale wijken kunnen we niet enkel efficiënt grote vooruitgang boeken maar kunnen deze projecten ook als volwaardige piloot dienen om collectieve wijkprojecten uit te rollen.'

energieproductie, en alle trends, verwachtingen en plannen geven aan dat zonne-energie de komende 25 jaar op een gelijkaardige manier zal blijven groeien.’ Opdat deze groei op een duurzame manier zou gebeuren, ziet Vermang vier grote uitdagingen: ‘Gebruik van minder maar duurzame materialen en energie; verhoogde betrouwbaarheid en recycleerbaarheid; multifunctionele integratie; lokale productie.’

Hans Van Dyck

(bioloog en als professor gedragsecologie verbonden aan het Earth & Life Institute van de Universiteit van Louvain-la-Neuve (UCLouvain) en publiceerde o.a. *Het orakel van de bosnif. Van vlinders en mensen*). Van Dyck deelde zijn speakers’ corner met een jongvolwassen zilvermeeuw. ‘Het is een opgezet exemplaar dat helpt duidelijk te maken hoe we in de natuur geweldige ideeën kunnen vinden, bijvoorbeeld om verstandig met energie om te springen. Dat vogels bovendien hun bek niet alleen inzetten om te eten, maar ook om hun temperatuur te regelen, toont een economische manier om functies handig te combineren.’ Van Dyck pleit voor meer kansen voor bio-inspiratie en bio-mimicry en samenwerking tussen biologen, ingenieurs, architecten en productontwikkelaars.

Stefan Goemaere

(SAAMO West-Vlaanderen) wil een systeem ontwikkelen waarmee de geïnjecteerde zonnestroom gedeeld kan worden met mensen die er nood aan hebben. ‘Een soort van go-between tussen aanbieders die een deel van hun geproduceerde stroom willen schenken aan mensen in energiearmoede. Dat kan een garantie bieden dat de opbrengst op de juiste plekken terecht komt. Dit kan lokaal opgezet worden in een regio maar kan eventueel ook ruimer gaan. We willen alvast zowel aanbod als vraag bevragen over wat voor hen belangrijk is, om dit te integreren in een concreet concept.’ ■

Peter Verbiest

(strategisch directeur bij het Leuvens communicatiebureau Bonka Circus) is geen insider van de energiesector, maar vindt wel dat communicatie cruciaal kan zijn. ‘We willen sneller naar een duurzame energietransitie’, stelt hij. ‘Maar de toegevoegde waarde van slimme, goede communicatie wordt daarin onderschat. Communicatie wordt beschouwd als marketing, en marketing wordt bekeken als het te vermijden Sodom en Gomorra als het om positieve, maatschappelijke veranderingen gaat. Doodzonde. Want slimme communicatie kan de noodzakelijke gedragsveranderingen net sterk stimuleren en versnellen.’ In zijn betoog gaf Verbiest tien spijkerharde handvaten om communicatie voor duurzame energie op een manier aan te pakken die een kickstart kan geven aan gedragsverandering. Want ‘mensen moeten hun gedrag veranderen, als ze er de mogelijkheid toe hebben. Burgers uit de middenklasse hebben meer mogelijkheden om de omslag naar schone energie te maken dan mensen die met 1500 euro de maand moeten rond maken. De overheid heeft dus ook de taak mee te werken aan systeemverandering. Maar dat neemt niet weg dat ook veel verandering van individuen zal komen.’

Bart Vermang

(professor Energie Technologie aan de UHasselt en program manager van alle fotovoltaïsche activiteiten bij IMEC) vat de kern van zijn betoog zo samen: ‘Zonne-energie is goedkoop, hernieuwbaar en lokaal, en dus een heel belangrijke schakel in onze energietransitie. Ze is ook al een tijdje de snelst groeiende vorm van

Dit waren de sprekers:	Jan Jaeken
	Joannes Laveyne
	Els Vanden Berghe
	Alexander Vandenberghe
	Hans Van Dyck
	Peter Verbiest
	Bart Vermang

Keynote Gouverneur Cathy Berx: '2045 is nú!'

'Dat ik duurzame energie, en ODE in het bijzonder, een warm hart toedraag, is allicht een publiek geheim.' Daarmee opende Antwerps provinciegouverneur Cathy Berx de keynote tijdens het plenaire gedeelte van het ODE-feest. Maar waar komt die gedreven belangstelling vandaan, vroegen we vooraf. Berx weet het eigenlijk ook niet. Het is deel van haar levenshouding en overtuiging, zegt ze.

Cathy Berx: 'Zo lang ik me herinner ben ik er al van overtuigd dat we rekening moeten houden met het effect van wat we doen op de omgeving. Dat geldt voor wonen, werken, verplaatsen, consumeren, verwarmen, ... De minimumnorm voor elke menselijke activiteit is: do no harm. Als 18-jarige besliste ik daarom vegetariër te worden. Ook als gouverneur blijf ik zoveel mogelijk stappen, fietsen en openbaar vervoer gebruiken. De eerste winst die we kunnen maken op vlak van energieverbruik zit namelijk in het verminderen van de consumptie. Die overtuiging groeit trouwens nog als ik lees hoeveel van het schaarse water er nodig is om bijvoorbeeld energie te produceren met fossiele brandstoffen.'

Hieronder vindt u enkele belangrijke passages uit haar toespraak.

'Wist u dat Vlaanderen – tien jaar voor de oprichting van ODE – in 1986 een pioniersrol vervulde met de aanleg van 21 windturbines, goed voor een totaal vermogen van welgeteld 4,2MW? Helaas vergat onze modelregio verder te bouwen op dat elan. Nochtans, ooit stonden er 2770 wind- en watermolens in het Vlaamse landschap, hernieuwbare energie te produceren. We zijn nu 26 jaar later, en toch staan we vandaag nog maar aan het begin van de energietransitie. U bent allen bekend met de omineuze cijfers over het droeve aandeel van hernieuwbare energie in de Vlaamse energiemix. Ik zal er niet over uitweiden.'

'Dames en heren, 2050 is nú! De klimaatuitdagingen zijn gi-gan-tisch. De tijd die ons rest om onder het kritieke punt van 1,5 tot max. 2 graden opwarming te blijven, is uiterst beperkt. En toch, toch staan we aan het begin van een paradigmashift in de manier waarop we wonen, werken, ons verplaatsen, kortom in de manier waarop we leven. Neen, dit gaat niet enkel over een vierde of vijfde industriële revolutie, maar over een verandering van tijdperk die over de hele wereld raast.

Deze perfecte storm laat zich momenteel heel erg concreet voelen in onze elektriciteits- en gasfacturen en in de prijzen aan de spreekwoordelijke pomp. Voor het eerst, maar anders dan gepland raken ongewenste externe effecten geïnternaliseerd in de prijs. Moge dit "geluk" bij een hartverscheurend "ongeluk" uiteindelijk bijdragen tot de noodzakelijke energie- en modalshift.'

'100% hernieuwbare energie tegen 2050... Willen we die ambitie realiseren, dan mogen we geen moment meer verliezen. Immers, de grootschalige investeringen in fossiele energie die vandaag voortduren – inderdaad een 'perverse fossiele gijzeling', zoals de Standaard schreef – zullen pas afgelost zijn wanneer ODE zijn gouden jubileum viert. (Of met een goed geweten mag ophouden te bestaan... omdat ze haar doel heeft bereikt: 100% hernieuwbare energie).'

'In 2019 kende de federale overheid nog 11,2 miljard € directe subsidies en 2,1 miljard € indirecte subsidies toe aan de sector van de fossiele brandstoffen. Samengeteld komt dit neer op bijna 3% van het BNP. Overigens, met de huidige focus van de koopkrachtmaatregelen op de kosten van het energieverbruik zullen de cijfers voor 2022 nog slechter ogen. Beeldt u zich even in dat we vandaag beslissen om 3% van ons BNP te investeren in duurzame energie...'

'De omslag naar 100% duurzame energie veronderstelt dat we fundamenteel ingrijpen in onze economie, industrie, mobiliteit en die heilige baksteen in onze maag. Veel ideologisch en meer geladen kan een debat niet worden... Aan alle politieke leiders, aan alle stakeholders, aan alle bestuurders om deze Hercules-taak, om deze omwenteling in goede banen te leiden. Dit zal bovendien slechts lukken wanneer niemand achterblijft. Immers, de meest kwetsbaren lijden –andermaal– het zwaarst onder de stijgende energiekosten. Bovendien hebben ze de minste toegang tot alle maatregelen en middelen van verduurzaming. Hoe complex ook: selectieve maatregelen en/of duurzame collectieve renovaties op goed gekozen plaatsen en op maat van de meest kwetsbaren, zijn een absolute must.'

'Jazeker, iedereen is voor windenergie. Maar helaas: zelden of nooit voor windturbines in de

spreekwoordelijke achtertuin... En dus raken de in eenieders belang noodzakelijke windturbines nog amper vergund.

Waren vroegere generaties even streng geweest voor de negatieve gezondheids- en omgevingsimpact van fossiele brandstoffen, dan was er nooit een kilogram steenkool of een liter petroleum als brandstof gebruikt...

Maar het ging over windturbines... In 2019 verleende de Antwerpse deputatie nog 29 vergunningen op een totaal van 32 aanvragen. Dat is een succesratio van 90%, of een grootste onderscheiding. In 2020 daalde deze verhouding tot 14 vergunningen op 25 aanvragen of een eerder schamele 56%, om in 2021 te kelderen naar welgeteld 1 vergunning op 4 aanvragen, ofte 25% op nog geen handvol aanvragen. Ook op Vlaams niveau worden nog steeds windturbines geweigerd ondanks positieve adviezen over de hele lijn. Ik hoop dan ook dat de recent aangekondigde overdracht van deze bevoegdheid van het provinciale naar het Vlaamse niveau zorgt voor veel meer vergunde én gerealiseerde windturbines op het vasteland.'

'Het aandeel van hernieuwbare energie echt drastisch opvoeren, veronderstelt naast de reeds behoorlijk performante productie bovendien een kwantsprong op het vlak van energieopslag en –transport.

De bedrijfswereld is er klaar voor. De snelheid waarmee de elektrificatie van het wagenpark nu plaatsvindt, bewijst het – al kijk ik toch vooral uit naar sustainable mobility as a service, in de plaats van individueel elektrisch autobezit. En meer nog naar een ambitieuze modal shift.

In elk geval, na jaren tegenstribbelen tegen de verstrenging van de uitstootnormen, keren de autofabrikanten nu in ijltempo hun spreekwoordelijke kar, uit angst voor verstoting uit de markt. Een groeiend aantal wereldspelers engageert zich zelfs om sneller klimaatneutraal te worden dan de Europese of internationale regels voorschrijven. Het belang van de bedrijfswereld om de duurzame energietransitie in goede banen te leiden, kan onmogelijk worden overschat.

Tegelijk moeten we goed begrijpen dat de noodzakelijke snelle maatschappelijke transitie slechts dan zal lukken voor zover en in de mate bedrijven connecteren én samenwerken met kennisinstellingen, met het lokale en bovenlokale beleid én met (burger)coöperaties. Uitgerekend binnen de Organisatie Duurzame Energie Vlaanderen vinden –godzijdank– zulke kruisbestuivingen plaats.' ■

Gouverneur Berx sloot haar toespraak af met enkele concrete aanbevelingen voor de toekomst:

- 1.**
Leg elke provincie en gemeente zeer concrete taak- en doelstellingen op voor nieuw gebouwde, te bouwen of vergunde windturbines.
- 2.**
Daag provincies, gemeenten én hun inwoners uit. Leg aan wie zich verzet tegen positief geadviseerde windturbines, de opdracht op om een uitvoerbaar, alternatief en gemonitord plan voor te leggen om een vergelijkbaar vermogen aan hernieuwbare energie op het eigen grondgebied te produceren.
- 3.**
Kies radicaal voor een ambitieuze modal shift. Die zal bovendien bijdragen tot vision zero: nul doden en zwaargewonden door en in het verkeer...
- 4.**
Zet in op smart grids en, waar mogelijk, op lokale energiegemeenschappen, bijvoorbeeld via burgercoöperaties. Immers, wie primaire publieke goederen – zon, wind, water, warmte.... - privatiseert, verhindert een gelukkig huwelijk tussen bakfietsen en gele hesjes.
- 5.**
Realiseer een 'klimaat tax shift'. Internaliseer externe kosten in de prijs. Een drastische ingreep op de fiscale heffingen en stimuli is noodzakelijk om bedrijven en particulieren in de richting van duurzaam elektriciteitsgebruik en –verbruik te sturen, weg van fossiele brandstoffen. Ik sluit me dan ook volmondig aan bij het pleidooi van ODE en BBL voor een duurzame energiefactuur, een pleidooi dat intussen ook al wordt gesteund door 85 bedrijven en organisaties.
- 6.**
Kies voor innovatieve financiële en fiscale stimuli, waar zowel woningeigenaars als – huurders voordeel bij hebben.

Joule Prijs voor Lieve Helsen

‘Ingenieurs willen de wereld verbeteren.’

In de aanloop naar het ODE-feest lanceerde de organisatie een oproep voor nominaties voor de Joule-Prijs voor Energietransitie 2022. Die prijs moest gaan naar ‘een persoon, bedrijf, vereniging of kennisinstelling die concreet potentieel toont om de komende kwarteeuw een superster van de energietransitie worden’.

Tijdens het plenaire gedeelte van het feest kondigde voorzitter Saartje De Boever aan dat de Joule Prijs ging naar Lieve Helsen en haar Thermal Systems Simulation onderzoeksteam aan de faculteit Ingenieurswetenschappen van de KU Leuven (deel van EnergyVille), met een dikke knipoog afgekort tot The SySi. Lieve schrok zichtbaar toen ze het nieuws hoorde, en was enkele dagen later nog altijd emotioneel bewogen door de erkenning.

‘Toen ik vijftien jaar geleden deze nieuwe onderzoeksgroep opstartte, had ik niets: geen geld, geen medewerkers, geen track record. Dat we nu deze prijs krijgen, voelt dan ook ongelooflijk goed. Zodra de examens achter de rug zijn, wil ik werk maken van een feestje om dit te vieren, met de huidige zeven medewerkers, maar ook met alle alumni van de voorbije jaren. Want wat we nu bereikt hebben en het potentieel dat erkend wordt, hebben we aan hen allen te danken.’

“Zonder inzicht in menselijk gedrag, economische haalbaarheid en juridische kaders kom je in de echte wereld met innovatieve technologie nergens.”

‘Wij onderzoeken wat er nodig is om warmte én koude duurzaam in te zetten’, vat Lieve Helsen de missie van The SySi samen. ‘Je hoort vaak zeggen dat de technologieën daarvoor reeds beschikbaar zijn, en dat het dus alleen nog een kwestie is van politieke wil of moed om ze volop toe te passen. Dat klopt niet helemaal. Ja, de individuele technologieën en onderdelen bestaan, maar om de energietransitie te realiseren moeten ze nog veel beter op elkaar afgestemd worden en moeten systemen beter geïntegreerd worden.’

Binnen gebouwen, bijvoorbeeld, moeten snelle en trage systemen voor verwarming en koeling zodanig afgeregeld worden dat ze optimaal samenwerken, in plaats van – zoals nu al te vaak het geval is – elkaar voor de voeten te lopen. En als we ruimer kijken, dan worden de noden voor integratie en “systeemsamenwerking” nog veel groter: tussen gebouwen en industrie met haar restwarmte of tussen verschillende energievectoren, bijvoorbeeld. Dat vraagt aangepaste regelgeving, de uitbouw van een werkende (warmte)energiemarkt, een financieringsmechanisme dat nieuwe en duurzame oplossingen stimuleert en voor iedereen mogelijk maakt...’

Er is, met andere woorden, op alle niveaus behoefte aan veel meer afstemming en samenwerking?

‘Tot nu hebben we vooral werk gemaakt van samenwerking op het technische vlak en het afbreken van muurtjes tussen ingenieursdomeinen. Als scheikundig ingenieur moest ik me eerst de thermomechanische wetenschappen eigen maken. Vervolgens kan je niet werken aan duurzame warmte of koude zonder ook kennis te hebben van gebouwen en urbanisatie. In een volgende fase willen we nog verder uitbreken en het onderzoek echt multidisciplinair maken door ook sociologen, economen en juristen te betrekken. Zonder inzicht in menselijk gedrag, in economische haalbaarheid en in bestaande of noodzakelijke juridische kaders kom je in de echte wereld met innovatieve technologie namelijk nog nergens. Elke maatschappelijke uitdaging vraagt een multidisciplinaire benadering, en dat geldt zeker voor energietransitie.’

U kijkt zelf niet enkel met de blik van een techneut naar het onderzoek dat u doet?

‘Energietransitie is een proces waarin we duurzaam leren omgaan met natuurlijke rijkdommen zoals energie en materialen. Dat is hoopgevend, omdat het mensen ook opnieuw dichterbij de natuur brengt. Dat is de fundamentele waarde die mij drijft in het

academisch onderzoek en in de vertaling in operationele systemen. Het besef dat de natuurlijke bronnen eindig en beperkt zijn, de overtuiging ook dat mensen zich kunnen aanpassen aan die realiteit maar de planeet niet.

Duurzame energie is daarom voor mij onderdeel van een transitie van een groei gedreven economie naar een samenleving die streeft naar genoeg voor iedereen op een manier die respect opbrengt voor de grenzen van de planeet. Echte oplossingen worden dan ook niet afgetoetst aan hun bijdrage tot de stijging van het bnp maar aan de échte waarden die ze versterken.’

‘Het mooie aan The SySi Team is dat alle medewerkers die waarde-gedreven benadering delen. Wij willen de wereld verbeteren en geloven dat een sterk team, met veel gespecialiseerde technische kennis maar ook met diepe menselijke waarden (een vertaling van STEMpathie), daar ook een reële bijdrage toe kan leveren. Daarom is het ook zo hartverwarmend om dat met de Joule Prijs erkend en gewaardeerd te zien.’ ■

Feest!

De selectie van fotograaf Dieter Tielemans (2)

De toekomst (van ODE) Nadenken rond ontwerptafels.

ODE zag zijn kans schoon om niet enkel de energietoekomst voor Vlaanderen, België en de omliggende wereld te ontwerpen, maar ook om vragen te stellen over de eigen toekomst. Dat helpt immers om iedereen scherp te houden én om meerwaarde te blijven creëren voor de leden.

Dat is trouwens de reden dat er in het najaar een ledenbevraging opgezet wordt. De ontwerptafels pasten in die voorbereiding en hadden tot doel nu al wat eerste inzichten te verwerven over wat bij de deelnemers leeft.

De sessies werden gemodereerd door **Stefanie Corens** van de Minaraad en voormalig ODE-directeur **Bram Claeys**. **Ellen Van Mello** en **Chris Celis** zorgden voor het verslag.

Wat misschien nog het meest opviel tijdens de twee ontwerptafels, was het enthousiasme van de deelnemers. Sommigen vonden zelfs dat dit soort informele brainstorms vaker georganiseerd mogen worden.

Iemand anders wees er op dat de hoeveelheid voorstellen die op de tijdlijn tussen vandaag en 2025 geplaatst werden, duidelijk maken hoe urgent de transitie is. Het gaat dan om thema's zoals waterstof, Europees beleid, vehicle-to-grid, flexibiliteit, ...

Enkele ideeën die ter overweging aan de ODE-medewerkers meegegeven werden:

* ODE werkt aan onderwerpen op langere termijn, maar zou ook kort op de bal moeten spelen, bijvoorbeeld als er in de media of op het publieke forum onwaarheden, halve waarheden of nepnieuws verspreid wordt over energie en energietransitie.

* ODE moet zich profileren als een consistente en neutrale bron van informatie over energie en energietransitie. "Neutraal" staat hier voor "betrouwbaar" en "onderbouwd": iedereen weet dat ODE voor duurzame energie staat en weg wil van fossiel.

* ODE bouwt aan een sterke relatie op met andere federaties zoals Edora, Techlink, Flux 50, ... De leden aan tafel erkenden dat dit ook voor hen een meerwaarde creëert.

* ODE moet nu al actief kijken naar de uitdagingen van de toekomst en rond relevante thema's een visie ontwikkelen. Langetermijnvisies worden steeds in samenspraak met de leden ontwikkeld en leiden zo tot een breed gedragen consensuspositie.

Een voorbeeld daarvan uit het recente verleden is de visietekst Warmtewende 2050, opgesteld in 2021. Die visie werd ontwikkeld in samenwerking met de leden, over de platformen heen, en met input van onze vaste partners. Ook een voorbeeld van de nauwe samenwerking met andere federaties.

* ODE kijkt ook naar de maatschappelijke aspecten van de energietransitie en wil die voor iedereen haalbaar en betaalbaar maken.

* ODE zou goede praktijken uit het buitenland in de kijker kunnen zetten, zodat deze hier sneller opgenomen worden en ontwikkelingen meer geharmoniseerd verlopen. Beleid in Vlaanderen of België is tenslotte nauw verbonden met Europees beleid en internationale ontwikkelingen of afspraken.

* ODE moet niet alleen communiceren naar de buitenwereld, de organisatie moet zelf even alert zijn voor het capteren van de input van externen: journalisten, het brede publiek, politici, andere sectorfederaties.

* ODE moet alert zijn voor de belangrijke rol die in de toekomst weggelegd is voor onderwijs en de arbeidsmarkt. Als koepel van verschillende technologieplatformen kan ODE een positief beeld projecteren van de energietransitie, en die interessant en attractief kan maken. Vele commerciële partners willen daaraan bijdragen maar kijken wel naar ODE voor coördinatie. Omdat ODE goed geconnecteerd is met verschillende partners kunnen we verhalen uit de wetenschap, de praktijk en de bedrijfswereld versterken. Samen kunnen we het arbeidsprobleem – dat heel breed voelbaar is in de hele sector, over verschillende technologieën en kennisniveaus heen – beter aanpakken. ■

De opsomming hierboven geeft vooral aan hoe breed de brainstorm ging. De beelden maken hopelijk voelbaar hoe boeiend het is om samen over de toekomst van ODE na te denken. Als u het idee krijgt iets gemist te hebben, dan klopt dat. Maar het is niet onherroepelijk, want zoals in de inleiding al gezegd: de leden van ODE krijgen dit najaar uitgebreid de kans om mee richting te geven aan hun eigen organisatie. Mis die kans niet!

Feest!

De selectie van fotograaf Dieter Tielemans (3)

Blik op de toekomst Jo Neyens selecteerde enkele toekomstbeelden die te zien waren op het feest.

ZONNE-ENERGIE

BRUSSEL

HOME>NIEUWS>BINNENLAND
NIEUWE PARKWONINGEN TE HUUR IN TOUR & TAXIS
 Gisteren om 17:43 door jvh hsb dbe em | Bron: Eigen berichtgeving, Belga

Burgemeester Rousseau overhandigde gisteren symbolisch de sleutels van de nieuwe groene parkoren op Tour & Taxis aan de nieuwe huurders.

De groene parkoren zijn de eerste realisatie van visionair architect Vincent Callebaut in Brussel, na zijn innovatieve projecten in Parijs en Shanghai. Opvallend is de trapvormige terrasstructuur, die elk appartement een ruime vooruin en voldoende bezonning garandeert. Met dit project nadert de site Tour & Taxis eindelijk de voltooiing van de invulling. De groenaanleg in combinatie met waterpartijen moet de zomerse hite dempen en de

Vincent Callebaut Architects

TRANSPORT

weekendje citytrip?
 snel weg met hyperrail

VRIJE TIJD

RESERVEER NU JE VAKANTIEWONING
www.vlaamsebaaien.net